

Politica vamală a României în perioada de tranziție la economia de piață

drd. Octavia CERCHEZ

Din cele mai vechi timpuri statele au preluat impozite, în scopul asigurării resurselor financiare necesare obiectivelor lor (războaie, construcții, cheltuielile conducerilor etc.). Aceste impozite percepute pentru mărfurile care treceau frontieră, erau prelevate mai ales la import și răspundeau, în special, unei nevoi fiscale: acea de a umple visteria statului (care se confunda cu cea a conducerilor, de cele mai multe ori). Prohibiția era, de asemenea, practicată, vizând, la export, să protejeze colectivitatea împotriva riscurilor unei penurii de alimente sau de alte produse indispensabile, dar avea uneori și un rol politic - pentru a afecta puterea economică a adversarilor.

Dar, ca o trăsătură generală, aceste măsuri vamale erau lipsite de orice rol economic, fapt relevat de absența unor politici comerciale coerente.

O retrospectivă a istoriei României demonstrează că, dezvoltarea industriei românești a fost considerată ca stând la baza emancipării economice a națiunii. Până în ultimii ani ai perioadei interbelice tarifele vamale au avut un pronunțat caracter protecționist, taxele vamale cu nivelurile cele mai ridicate aplicându-se la

produsele străine care puteau concura cu noi de mare productivitate care abia apăruseră (de exemplu: aeronautica).

În cei 45 de ani de comunism caracteristic, din punct de vedere al politicii vamale, a fost utilizarea planului la import, ca principal instrument de protejare a economiei naționale. Abia la mijlocul anilor 1970, tariful vamal de import a început să joace un oarecare rol în orientarea importului din diferite țări, în funcție de nivelul taxelor vamale percepute, pentru ca, în anii 1980, acesta să se reflecte în gestiunea economică a unităților importatoare, decisiv rămânând totuși planul de import ca instrument de protejare a economiei naționale.

Începând cu anii 1990, în politica vamală românească au fost făcute două reforme de bază:

- sfârșitul monopolului statului asupra comerțului și
- folosirea tarifului vamal ca principal instrument de politică comercială.

După 1990, renunțarea de către stat, ca principal agent economic în prezent, la orice intervenție și control în economie, a constituit una din cauzele haosului economic. La aceasta se mai adaugă situația economiei

mondiale și a relațiilor economice internaționale care nu sunt încă favorabile. Piețele externe ale celor mai mulți dintre agenții noștri economici au dispărut, iar cele care s-au menținut sunt pline de restricții.

Trebuie subliniat faptul că nici o țară care pune mai presus de orice interesele națiunii nu poate să importe sau să exporte la întâmplare cu orice preț și în orice condiții. Și în acest domeniu acționează cu o forță deosebită legile economiei de piață, de care orice politică economică realistă trebuie să țină seama.

Analizând produsul intern brut al României, observăm că P.I.B. real a continuat să scadă în 1998 – cu un procent estimat de 7,3% față de 6,9% în 1997 – cu o producție industrială înregistrând o scădere deosebit de puternică. Cu toate acestea, deficitul

contului curent a crescut în 1998 cu aproape jumătate la o valoare estimată de 3 miliarde USD (8% din PIB). Aceasta a fost în principal rezultatul înrăutățirii dramatice a competitivității externe: salariile în dolari și costurile unitare relative ale forței de muncă (față de principalii parteneri comerciali) au crescut semnificativ în 1998 (cu 26% și respectiv 38%) pe fundalul intensificării concurenței din partea exportatorilor din Asia de Est.

PIB real a scăzut cu încă 3,2% în 1999, ca efect al capacitatii ineficiente largite și al pierderii temporare a piețelor-cheie de export din regiune, care se așteaptă să fie parțial compensată prin schimbarea destinației cheltuielilor – datorată îmbunătățirii competitivității costurilor exporturilor românești și a înlocuitorilor importurilor.

Indicatori economici anuali (1999)

In anul 1999, PIB a scăzut cu 3,2% față de anul 1998.	1999 față de 1998 96.8%	1998 față de 1997 92.7%
Investițiile realizate în anul 1999 au scăzut, în termeni reali, cu 12,3% față de anul 1998.	1999 față de 1998 87.7%	1998 față de 1997 81.4%
În anul 1999 producția industrială a scăzut cu 8.0% față de anul 1998.	1999 față de 1998 92.0%	1998 față de 1997 83.0%
Principalele resurse de energie primară au scăzut în anul 1999 cu 14,2% față de anul 1998.	1999 față de 1998 85.8%	1998 față de 1997 88.7%
În 1999 producția agricolă estimată a fost de 128.656,0 miliarde lei prețuri curente.	1999 față de 1998 105.5%	1998 față de 1997 92.4%
În 1999 față de 1998, exporturile FOB au crescut cu 2,4%, iar importurile CIF au scăzut cu 12,2%.	1999 față de 1998 export FOB 102.4% import CIF 87.8%	1998 față de 1997 export FOB 98.4% import CIF 104.8%
Volumul cifrei de afaceri a fost cu 5.0% mai mic în 1999 față de 1998.	1999 față de 1998 95.0%	1998 față de 1997 104.1%
În 1999 volumul cifrei de afaceri s-a majorat cu 5.3% față de 1998.	1999 față de 1998 105.3%	1998 față de 1997 79.8%

Sursa: Comisia Națională pentru Statistică.

După cum precizează M. Manoilescu în cartea sa *Teoria protecționismului și a schimbului internațional*, "a consideră că singurul criteriu pentru a măsura avantajul național al unei producții este importanța câștigului individual al capitalismului este cea mai mare eroare care se poate face".

În vederea estimării, în mod sintetic, a randamentului activității economice, M. Manoilescu concepe și un coeficient al eficienței - *coefficient de calitate* - pe care-l determină ca o medie geometrică a producției nete pe salariat și a celui pe capital:

$$Q = \sqrt{\frac{P}{AC}} = \frac{P}{\sqrt{AC}}$$

în care:

Q = coefficient de eficiență;

P = producția netă;

A = numărul de salariați;

C = mărimea capitalului investit.

M. Manoilescu argumentează că productivitatea muncii în industrie este mai ridicată decât în agricultură și că orice activitate de creație are o superioritate intrinsecă față de cea necreativă. Manoilescu consideră productivitatea muncii, nivelul acesta sau costurile din diferențele ramuri de producție drept criteriu cel mai indicat de orientare a specializării internaționale și a comerțului exterior.

Revenind la situația economică a României, aceasta s-a agravat și din cauza recentului conflict din Republica Federală a Iugoslaviei, din cauza, în primul rând, stopării comerțului cu țările vecine, ca și a legăturilor de transport din regiune. Estimările preliminare arată un impact negativ asupra balanței de plăti de

ordinul a cel puțin 200 milioane USD în 1999.

Dacă datele privind PIB-ul României lasă loc pentru estimări și interpretări (îndeosebi ținând cont de puterea de cumpărare a monedei naționale) datele privind comerțul exterior sunt foarte transiente în a arăta poziția marginală a României ca parte în comerțul internațional.

Acest fenomen de marginalizare s-a accentuat puternic în perioada 1990-1998, când colapsul în cadrul fostului CAER și procesul de transformare sistematic al relațiilor economice internaționale au determinat o reducere atât de drastică a volumului valoric al exportului.

Dezarmarea vamală începută în anul 1990, bazată pe teoria liberalismului a anihilat posibilitățile întreprinderilor industriale românești de "a face față" concurenței acerbe de pe piața internațională cu întreprinderile similare străine. Tariful vamal în viitoare, care reprezintă acum principalul instrument de politică comercială prin nivelul taxelor vamale aplicate, nu reușește să protejeze ramurile economiei naționale de mărfurile de import, care câștigă teren din ce în ce mai mult pe piața românească. S-a ajuns ca, într-o mare măsură, piața internă să fie transformată într-o piață pentru produsele străine chiar și acolo unde în mod tradițional producția națională este, evident, mai competitivă.

Trebuie menționat faptul că, protecționismul s-a făcut simțit pe linia criticării unor aspecte de inegalitate socială care intrau în contradicție cu teoria liberalismului.

Raporturile existente între protecționism și liber schimb:

- a) statornicia economiei de piață într-o țară e legată de formarea unei piețe interne care are sprijin și protecție din partea statului;
- b) permanentizarea protecționismului sau înlocuirea lui cu liberalismul economic depinde de gradul de maturizare al economiei naționale moderne și de puterea competitivă a mărfurilor respectivei națiuni pe plan internațional;
- c) protecționismul și liberalismul totuși nu se exclud total, prețându-se la anumite combinări (de exemplu: Franța).

Protecționismul se bazează pe două argumente fundamentale:

- utilitatea pentru o națiune de a-și realiza autonomia economică;
- necesitatea de a rezerva produc-

cătorilor autohtoni piața internă.

Un reprezentant de seamă al protecționismului, Friederich List consideră că protecționismul trebuie să rămână un instrument în mâna statului, fiind necesar ca treptat pe măsura industrializării măsurile protecționiste să fie atenuate până la înălțarea lor totală.

În opinia lui F. List protecționismul era singura alternativă reală și pozitivă pentru țările rămase în urmă din punct de vedere economic.

Analizând deficitul balanței comerciale a României, se observă că decalajul dintre valoarea exportului și cea a importului s-a agravat, soldul negativ depășind 2-3 miliarde dolari anual, iar gradul de acoperire a importului cu exporturi se situează la cote deosebit de mici.

Soldul negativ cumulat al balanței comerciale a României între anii 1990 – 1999

în milioane dolari

Anul	Export FOB	Import CIF	Sold
1990	5775,4	9755,2	-3979,8
1991	4265,7	5793,4	-1527,7
1992	4363,4	6259,6	-1896,2
1993	4892,2	6521,7	-1629,5
1994	6151,3	7109,0	-957,7
1995	7910,0	10277,9	-2367,9
1996	8084,5	11435,3	-3350,8
1997	8431,1	11279,7	-2848,6
1998	8302,0	11837,8	-3535,8
1999	8504,7	10392,1	-1887,4

Sursa: *Anualele statistice pe anii 1990 - 1999 și Buletinele statistice lunare, anul 2000, Comisia Națională pentru Statistică.*

M. Manoilescu - economist român de întinsă eruditie - atrage atenția că mai important în activitatea de comerț exterior, chiar dacă există sau nu echilibru al balanței comerciale ce evidențiază în fapt un aspect cantitativ - este elementul calitativ al

schimburilor comerciale cu străinătatea, constând într-o structură avanțatoasă a exportului, în care să predomină mărfurile cu productivitatea cât mai înaltă.

Dar, din păcate, fenomenul dezechilibrului prelungit dintre exportul și

importul României nu se oprește numai la soldul deficitar al balanței comerciale. Se observă, în același timp, o degradare a structurii expor-

tului românesc ce determină o scădere sensibilă a puterii de cumpărare a produselor românești pentru procurarea de mărfuri de import.

**Structura exporturilor (FOB) României între anii 1990-1999
(pe secțiuni CSI REV)**

	%								
	1990	1991	1993	1995	1996	1997	1998	1999	
Total export, din care:	100	100	100	100	100	100	100	100	
Produse agricole și alimentare	1,4	6,1	6,7	6,7	8,7	7,1	5,2	5,7	
Produse minerale	19,4	14,5	11,7	9,2	8,6	7,6	6,1	5,9	
Produse chimice	7,0	8,0	8,7	11,7	10,9	8,8	6,1	6,0	
Textile și articole textile, piele și produse din acestea	12,6	12,1	20,0	25,9	28,3	30,3	34,1	34,6	
Hârtie și produse din lemn (inclusiv mobilă)	9,9	12,6	11,9	11,1	10,6	11,0	11,4	12,3	
Materiale de construcții, sticlărie	1,3	1,7	2,0	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	
Metale și articole din acestea	16,2	14,9	19,6	18,2	15,7	18,5	19,1	15,4	
Produse ale industriei constructoare de mașini (inclusiv electrotehnică)	29,9	29,9	18,8	14,0	14,1	14,0	14,7	16,9	

CSI REV = Clasificarea Standard de Comerț Internațional

Sursa: **Buletine statistice de comerț exterior 1990-2000**, Comisia Națională pentru Statistică.

Din tabelul de mai sus, se desprinde ideea că, în exportul românesc predomină produsele cu o tehnicitate scăzută, caracteristice țărilor în curs de dezvoltare, cu toate că, pentru a exista un echilibru al balanței comerciale - ce evidențiază un aspect cantitativ - și pentru a avea o structură avantajoasă a exportului, este necesar ca predominante să fie mărfurile cu productivitatea a muncii cât mai înaltă (aceasta evidențind elementul calitativ al schimburilor comerciale cu străinătatea) aşa cum arată M. Manolescu.

Modificarea structurii schimburilor de mărfuri realizate de România în perioada 1990-2000 se datorează dihotomiei care există între baza

tradițională a activității industriale din întreprinderile de stat și dinamismul sectorului privat care se naște.

Schimbarea cea mai importantă în cadrul exporturilor este domeniul textilelor, hainelor și produselor de îmbrăcăminte care, de la 12,2% din totalul exporturilor în 1992 a ajuns la 34,6% în 1999, "pe cheltuială", mai ales, a produselor minerale, produselor chimice și a materialelor de transport.

Aceeași evoluție poate fi observată și în cazul importurilor: produsele textile și îmbrăcămîntea și-au crescut ponderea în total importuri de la 9% în 1992 la 23,4% în 1999.

Dinamismul și importanța schimburilor în cele două sensuri

pentru acest domeniu de activitate industrială se explică prin faptul că industria română "lucrează" în regim

de perfecționare pasivă, în principal pentru societăți cu sediul în Germania, Franța și Italia.

**Structura importurilor (FOB) României între anii 1990-1999
(pe secțiuni CSI REV)**

	1990	1991	1993	1995	1996	1997	1998	1999	%
Total export, din care:	100	100	100	100	100	100	100	100	
Produse agricole și alimentare	13,2	13,6	14,8	8,7	7,6	6,2	8,6	7,7	
Produse minerale	42,4	45,3	28,7	24,2	23,5	21,4	14,2	12,0	
Produse chimice	8,1	8,4	11,0	12,8	12,5	12,3	13,0	14,0	
Textile și articole textile, piele și produse din acestea	4,0	5,3	12,6	14,9	15,1	17,7	19,7	23,4	
Hârtie și produse din lemn (inclusiv mobilă)	1,3	1,3	3,1	3,5	3,6	4,6	5,1	5,1	
Materiale de construcții, sticlărie	1,2	1,3	1,0	1,1	1,3	1,3	1,4	1,5	
Metale și articole din acestea	5,7	4,2	4,2	5,3	6,3	5,9	6,7	6,6	
Produse ale industriei constructoare de mașini (inclusiv electrotehnică)	23,1	20,0	24,2	27,2	29,7	26,4	27,1	26,4	

CSI REV = Clasificarea Standard de Comerț Internațional.

Sursa: *Buletine statistice de comerț exterior*, 1990-2000, Comisia Națională pentru Statistică.

Unul dintre aspectele modificării structurii importurilor în perioada luată în calcul este scăderea domeniului produselor minerale (în special energie) de la 32,4% în 1992 la 12% în 1999. Valorile, veniturile din importurile de produse minerale s-au diminuat drastic, înregistrând o scădere notabilă de la 2 miliarde USD la 1,5 miliarde, scădere datorată în principal scăderii cursurilor mondiale. Un alt aspect important al evoluției importurilor este creșterea cheltuielilor de import a produselor de echipament și aparatelor electronice – din categoria mașinilor și utilajelor – care reprezintă în prezent 23% din importuri față de 15% în 1992.

Din cele de mai sus se desprinde concluzia că tezele promovate de M. Manoilescu, sunt perfect valabile situației actuale a României,

și anume:

- o țară se îmbogățește dacă exportă mărfuri de mare productivitate a muncii și importă mărfuri de mică productivitate a muncii;
- o adevărată monedă națională este productivitatea mărfurilor de export;
- acele teorii care, sub pretextul diviziunii muncii și al specializării producției recomandă țărilor să întrebuneze forțele lor noi și excedentul populației în ramurile economice inferioare, având o productivitate a muncii mai slabă sunt teorii de regres și de decădere națională;
- în legătură cu comerțul intraeuropean, M. Manoilescu subliniază că atunci când Europa de Vest vinde mărfuri industriale

create de un muncitor pe produse agricole a zece lucrători din Europa de Est, acest lucru înseamnă exploatare.

Structura schimburilor externe a României s-a schimbat mult în perioada analizată, dar ea se va mai schimba fără îndoială în măsura în care întreprinderile de stat vor trece în sectorul privat. Pentru perioada 1992-1996 mai ales, se pare că aceste întreprinderi au contribuit la volumul exporturilor datorită, în mare parte, ajutorului primit sub formă de subvenții bugetare și extrabugetare (ultima de acest gen fiind acordată în 1997). În unele sectoare totuși, România va continua să-și susțină industria națională, chiar dacă aceasta va trece în sectorul privat. Un exemplu în acest sens îl reprezintă avantajele acordate întreprinderii Dacia, cel mai important fabricant de automobile din țară, în cadrul acordului de vânzare încheiat cu întreprinderea Renault.

După cum vom vedea în continuare Comunitățile Europene au înlocuit ex-Uniunea Sovietică ca principal partener comercial al României, atât în ceea ce privește exporturile cât și exporturile.

În 1992 ele absorbeau 35% din exporturile românești și contau pe 41% importuri românești; sectorul dominant în aceste schimburi bilaterale este tot acela al textilelor și produselor de îmbrăcăminte. În 1998 tendința era asemănătoare, Uniunea Europeană (care număra acum 15 membri) absorbea în jur de 65% din exporturile românești și conta pe 58% din importurile sale.

De parte de Uniunea Europeană

se află Statele Unite, al doilea partener comercial al României în ceea ce privește exporturile (3,9%) și Federația Rusă, al doilea partener în ceea ce privește importurile (9%). Este important de notat, fără a interpreta aceste cifre și semnificația lor pentru alți parteneri comerciali ai României, că exporturile și importurile românești aproape s-au dublat în cursul perioadei analizate.

Trebue subliniat faptul că, avantajele și câștigurile rezultate din schimburile internaționale sunt inegale și ele se împart între țări în funcție de mai mulți factori de producție, munca și capitalul fiind de bază. Cu cât acestea sunt mai mari într-o țară, cu atât și venitul ei net rezultat din schimburile internaționale este mai mare și invers.

Nivelul câștigurilor și avantajelor depinde în mare măsură și ca regulă de gradul dezvoltării industriale a fiecărei țări.

Schimbul de mărfuri se face după cantitatele încorporate în ele și după mărimea respectivelor productivități ale muncii aferente acestora.

M. Manoilescu consideră că trebuie să se urmărească întărirea pieței interne (implicit a poziției țării pe piața externă) prin ridicarea puterii reale de cumpărare cu ajutorul sporului producției și diminuarea costurilor. El spune că "o țară are nevoie de o anumită industrie, nu numai ca un mijloc de satisfacere directă a nevoilor ei, ci și ca o mașină de creat putere de cumpărare care să fie instalată în fața altor state".

M. Manoilescu este un apărător al protecționismului, teoria lui fiind

luată ca punct de referință, de promotori ai unei noi viziuni asupra ordinii economice internaționale, care să

contribuie la atenuarea decalajelor și la sprijinirea țărilor sărace să iasă din subdezvoltare.

Repartizarea geografică a schimburilor comerciale ale României 1992, 1997 și 1998 (proccente)

	1992		1997		1998	
	Export	Import	Export	Import	Export	Import
Europa din care	63,25	70,00	72,05	76,20	78,25	81,25
UE	35,18	41,27	56,50	52,20	64,50	57,70
AELS	2,38	2,14	1,30	1,50	1,20	1,35
CEFTA	3,79	5,14	4,06	5,69	4,44	8,79
Federatia Rusă	9,51	12,75	2,96	12,02	0,97	8,98
America din care	4,05	5,95	5,80	7,60	6,30	7,05
SUA	1,92	3,55	3,80	4,10	3,85	4,22
Brazilia	0,07	0,53	0,21	0,81	0,11	1,21
Asia-Oceania din care	28,75	19,30	16,60	14,55	11,00	10,95
Turcia	5,02	2,81	4,20	1,89	3,89	2,30
Israel	0,71	0,75	1,46	1,21	1,14	0,94
Rep. Coreeană	0,09	0,37	0,52	5,12	0,22	2,15
China	4,56	1,18	0,52	1,06	0,27	1,50
Africa din care	3,95	4,75	5,55	1,65	4,45	0,75
Egipt	1,76	2,56	2,80	1,03	2,22	0,37

Sursa: *Anuarul statistic al României 1999*, Comisia Națională pentru Statistică.

Din analiza diagnostic a comerțului exterior al României în anul 1999 comparativ cu anul 1998, subliniem că exportul a înregistrat o creștere de circa 200 milioane dolari, iar importul o scădere de 1,445 milioane dolari. S-a înregistrat o creștere atât a ponderii exporturilor, cât și a importurilor din Uniunea Europeană, în timp ce soldul negativ al balanței comerciale pe această relație a scăzut în anul 1999. România constituie, în continuare, o piață potențială pentru UE de 23 milioane locuitori dar, din cele de mai sus se desprinde faptul că ne aflăm într-o situație de deteriorare a

echilibrului economic extern al României, cu consecințe asupra capacitatei de plată în perioada următoare.

Începând cu anii 1995-1996 s-au adoptat măsuri de reducere a taxelor vamale sau exceptări de la plata taxelor vamale. Taxele vamale pentru produsele agricole au crescut în 1995, pentru ca, în 1997 acestea să fie puternic diminuate, aceste reduceri fiind menținute în 1998 și în 1999. Taxa MFN a produselor agricole a scăzut progresiv de la 134% în 1995 la 33,9% în 1999. În ceea ce privește produsele industriale taxa vamală medie aplicată este de

16,2%, în 1999, taxă care se situează sub media limită (care este de aproximativ 35%), diferență care poate fi oricând acoperită printr-un salt potențial către limită. În plus, în perioada 1995-1996 România nu a luat nici o măsură antidumping sau măsură de salvagardare și, a ridicat toate restricțiile prohibitive și canticative la export în 1998, înlocuindu-le cu licențe eliberate în scop statistic.

Mai grav, fondurile menite să atenuze deficitul anual al balanței comerciale au fost orientate, preponderent, către consum, neglijându-se domeniile care ar fi asigurat respectarea intereselor reale ale țării, respectiv investițiile, reforma structurală, restructurarea agentilor economici, încurajarea investitorilor autohtoni etc.

Din cele prezentate anterior se desprind următoarele concluzii:

- balanța comercială înregistrează deficite cronice, politica comercială a României nereușind să asigure realizarea unei balanțe comerciale echilibrate;
- România nu a utilizat posibilitățile de apărare, prevăzute în tratatele și acordurile internaționale, în fața pătrunderii agresive pe piață a mărfurilor de import, cu toate că, realitățile economice o impuneau;
- tariful vamal de import prin nivelul taxelor vamale (media ponderată a taxelor vamale este de 11,7%) nu reușește să protejeze industria și agricultura românească, existând un decalaj evident între nivelul taxelor vamale nominale, care s-au redus constant, și căderea producției in-
- dustriale și agricole românești;
- deși România (în cadrul acordurilor și tratatelor multilaterale internaționale), potrivit statutului de țară în tranziție, beneficiază de un tratament diferențiat, mai favorabil în raporturile cu țările dezvoltate, ea nu a aplicat măsurile de protejare a economiei naționale atunci când piața internă a fost perturbată de produsele provenite din import sau când a existat o amenințare iminentă pentru producerea unor astfel de situații periculoase;
- agenții economici, federațiile și patronatele, sindicalele și alte organisme care reprezintă interesele industriei și agriculturii și a altor ramuri și subramuri ale economiei naționale, nu cunosc decât cu mici excepții modalitățile concrete în care își pot prezenta plângerile către autoritățile abilitate în România pentru declanșarea procedurilor de adoptare, după caz, a măsurilor de salvagardare, antidumping și de compensații pentru a se putea proteja, cu eficacitate, în fața presiunii mărfurilor de import, care conduc la falimentarea producției autohtone.

Având în vedere cele prezente anterior, considerăm că accentuarea deschiderii spre exterior și o nouă configurație a specializării în comerțul internațional reprezintă o sfidare și o sursă pentru România, de aceea se impune o regândire a politicii comerciale a României care trebuie să ia măsuri excepționale în conformitate cu normele și angaja-

mentele comerciale internaționale pe care le-a semnat, pentru protejarea economiei naționale, în așa fel încât să prospere sectoarele productive cu cele mai înalte cote de valoare adăugată și productivitate a muncii.

Descreșterea puternică a producției industriale și agricole din România, soldul deficitar al balanței comerciale externe, pune cu și mai multă acuitate problema luării unor măsuri de excepție care să țină cont de faptul că România trebuie să beneficieze, în cadrul acordurilor pe care le-a semnat, de tratament diferențiat și mai favorabil pentru țările în curs de dezvoltare și țările în tranziție la economia de piață și anume:

- angajamente mai mici comparativ cu cele ale țărilor industrializate cu privire la nivelul reducerilor de taxe vamale la produsele industriale și agricole;
- angajamente mai reduse privind diminuarea sprijinului intern pentru agricultură în paralel cu excluderea din aceste angajamente a unor forme de sprijin specifice țărilor în curs de dezvoltare sau necesare pentru asigurarea trecerii agriculturii la mecanisme de piață;
- perioade mai îndelungate (de până la 10 ani) pentru punerea progresivă în aplicare a angajamentelor de liberalizare pentru produsele agricole;
- beneficierea de perioade de tranziție în ceea ce privește alinierea unor politici economice și mecanisme comerciale la regulile de comerț convenite (de exemplu: în domeniul subven-

țiilor).

Stringența acestor măsuri este cerută tocmai de pătrunderea masivă pe piață a mărfurilor din import, având influență din ce în ce mai accentuată asupra stagnării și reducerii producției, a neutilizării în bună parte a capacităților productive și serviciilor aferente, a creșterii șomajului și chiar a amenințării de eliminare de pe piața internă a unor sectoare ale industriei românești de înaltă productivitate.

Măsurile concrete care se impun pentru îmbunătățirea activității de import-export sunt:

1. dezvoltarea selectivă a exporturilor, nu stimularea globală a acestora;
2. relansarea investițiilor - stimularea diferențiată în cazul investițiilor ce realizează produse cu șanse la export, cât și pe piața internă;
3. politica comercială proactivă în relațiile cu CEFTA în activitatea de integrare, fostele țări sociale sunt "atipice", necesitând condiții speciale în procesul de negociere a politicilor comerciale;
4. stimularea exportului pe zone geografice:
  - Federația Rusă;
  - țările Americii Latine;
  - implicarea Guvernului în acordarea de garanții pentru exporturile pe aceste zone;
5. menținerea unui curs stabil nu numai față de dolarul SUA, dar și față de coșul de valute UE;
6. aplicarea unui regim fiscal coerent și stabil care să stimuleze

- producția, exportul și să asigure resurse la buget;
7. aplicarea legislației în materie de achiziții publice;
  8. amendare trimestrială a Tarifului Vamal cu privire la taxele vamale de import la produsele finite și materiile prime ce concuza la realizarea în țara de produse finite;
  9. stabilitatea legislativa (lipsa de dialog cu societatea civilă în lansarea unor noi legi);
  10. depolitizarea deciziei economice (Strategia de dezvoltare economică a României să constituie un minim de platformă pe plan electoral).

În atenția statului trebuie să fie acele ramuri ale economiei românești ce pot oferi în UE oferta unică:

- produsele agricole ecologice;
- oferta turistică (Delta Dunării, Dracula, Ana Aslan, vânătoare, stațiunile balneoclimaterice);
- foraj.

De asemenea, trebuie identificate sectoare/segmente de piață în care să nu se impună autolimitari, cum ar fi: produse energetice, produse metalurgice, produse petrochimice, produse ale industriei ușoare, prelucrare lemn, mobilă, vinuri, ceramică, industrie navală, produse ale industriei electronice și electrotehnice.

Totodată, există sectoare economice ce pot veni cu oferta pe piețele țărilor din zona a III-a: instalații complexe, tractoare, autovehicule, material rulant, construcții civile, construcții speciale, investiții în agricultură.

În același timp, trebuie subliniată necesitatea racordării României la

acordurile regionale (Acordul cu țările riverane Mării Negre, de exemplu), deoarece:

- liberalizarea comerțului între două țări cu niveluri de dezvoltare diferite este în folosul țării mai dezvoltate;
- există ruptura dintre comerț și industrie; în acțiunile privind comerțul nu se vorbește despre revitalizarea industriei și invers.

Referitor la comerț și industrie, soluțiile de fond sunt:

- o industrie avansată susține un comerț avantajos;
- o cercetare avansată susține o industrie avansată; industria trebuie "să spună" ce ramuri industriale se vor dezvolta pentru ca cercetarea să se facă în acele domenii.

Adoptarea acestor măsuri este puternic influențată de evoluția reformei economice și de "mersul" tranzitiei atât în plan economic cât și politic. Politica comercială externă a României trebuie să țină cont de faptul că, în prezent, circuitul economic internațional se caracterizează prin elemente ce atestă existența unor orientări noi atât în ceea ce privește înțelegerea raportului dintre național și internațional, cât și a raportului dintre economic și politic.

Teoria lui M. Manolescu arată cât de mult se schimbă conținutul și înfățișarea unui sistem de găndire economică atunci când autorii emit judecăți de valoare de pe pozițiile țărilor înapoiate, și ce implicații practice au acestea. Pe de altă parte, opiniile lui A. Rugină sunt axate pe ideea căii medii a dezvoltării econo-

miei de piață - dar nu a capitalismului sălbatic - combinată cu măsuri care să asigure protecția socială, ale economiei sociale, fără să degenereze într-un sistem centralizat, dirijat în chip dictatorial. Ele trebuie luate mai mult în considerare în fundamentarea trecerii țării noastre la economia de piață.

Experiența ultimilor ani arată că retragerea statului din economie "de unde trebuie și la momentul potrivit", este un factor pozitiv, de decorșetare a acestui remediu, de largire a câmpului de acțiune a legilor și mecanismelor pieței. Retragerea prea devreme, inopportun și, mai ales de unde nu trebuie, duce la haos, la pierderea puterii de stăpânire a proceselor tranzitiei, cu efecte puternic negative, care orientează cursul spre colapsul economic.

Într-o situație de tranzitie ca cea pe care o parurge România, liberalizarea excesivă se dovedește dăunătoare, cu implicații privind accentuarea instabilității economice, sociale și politice.

Prin intermediul schimburilor economice internaționale, România trebuie să-și asigure nu numai cantitatea și calitatea factorilor de producție necesari optimizării raportului dintre resurse și nevoi, dar și o astfel de orientare spre posibilitățile parteneri de complementaritate încât noua structură a raportului de forțe pe plan internațional să-i fie favorabilă. Fără a absolutiza importanța unei orientări față de alta, strategia încadrării în circuitul economic internațional are datoria să formuleze anumite priorități menite să evidențieze interesul național major pe termen lung.

Bibliografie

- Albert, Michael, Capitalism contra capitalism, Editura Humanitas, București, 1994.
- Albu, D. Alexandru, Cooperarea economică internațională, Editura Eficient, București, 1996.
- Banque mondiale, World Development Report 1997, Oxford, Oxford University Press.
- Băicoianu, C., Istoria politicii vamale și comerciale a României, București, 1904.
- Braudel, Fernand, Piețele naționale, în Timpul Lumii, vol. I, Editura Meridiane, București, 1989.
- Bujoriciă, Ion, Eficiența economică în comerțul exterior, Editura Politică, București, 1975.
- Bureau of National, International Trade Reporter, Romania, 141, Affairs (1998) Washington DC.
- Commission européenne, Summary of proceedings on symposium on Market Access on 4/11/97 in Brussels.
- Commission européenne, Enlarging the European Union, Accession Partnerships with the Central European Applicant Countries, 9 septembrie 1998.

- Competition Council, Annual Report 1997, Bucharest.
- Constantinescu N. N., Istoria economică a României, Editura Economică, Bucureşti, 1997.
- Didier, Michel, Economie: les règles du jeu, Editura Economica, Paris, 1989.
- FMI (1998), Romania – Statistical Appendix, IMF Staff Country Report No. 98/123, Washington DC.
- GATT, Examen des politiques commerciales – Roumanie, Volumes I et II, Geneve.
- Gray, C., Romania's Evolving Legal Framework for Private Sector Development, World Bank Working Paper, WPS, Washington DC.
- Ivanciu Văleanu, Nicolae, Istoria gândirii economice, Editura Didactică și Pedagogică, Bucureşti, 1992.
- Manoilescu, Mihail, Forțele naționale productive și Comerțul exterior. Teoria protecționismului și a schimbului internațional, Editura Științifică și Enciclopedică, Bucureşti, 1986.
- Murgescu, Costin, Mersul ideilor economice la români, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1996.
- Phol, G., Privatisation and restructuring in Central and Eastern Europe, World Bank Technical Paper No. 368, Washington DC.
- Pontagmer, C., Economie générale, Editura Serey, Paris, 1990.
- Saguna, Dan, Drept financiar și fiscal, Editura Deșteaptă-te Române, Bucureşti, 1992.
- Samuelson, Paul A., L'économique, vol. I și II, Armand Colin Editeur, Paris 1982.
- Samuelson, Paul A., Economics, Edition XIII, New York, 1989.
- Shen, R., Restructuring of Romania's Economy, Westport, CT: Praeger Publishers.
- Smith, Adam, Avutia națiunilor, cercetare asupra naturii și cauzelor ei, vol. I, Editura Academiei Române.
- Sută, Nicolae, Comerț internațional și politici comerciale contemporane, Editura ALL, Bucureşti, 1995.
- Stoleru, L., L'ambition internationale, Edition de Seuil, Paris, 1987.
- Turnock, D., Privatization in Rural Eastern Europe, Cheltenham, Royaume - Uni, chez D. Turnock, éditeur, 1998.
- *** Anuarul statistice și buletine statistice lunare, Comisia Națională pentru Statistică, 1990- 2000.
- *** Centrul Român de Comerț Exterior - informare, promovare, asistență și consultanță de specialitate, Editura Ministerului Comerțului, Bucureşti, 1996.
- *** Caietele Grupului Consultativ pe probleme economico-sociale nr. 1/1995.
- *** Economia de piață, instituții și mecanisme, vol. II și IV, în: Tribuna economică, 1991.
- *** Legea nr. 20/1993 privind ratificarea Acordului European constituind o

asociere între România, pe de o parte, Comunitățile Europene și statele membre ale acesteia, pe de altă parte.

- *** Legea nr. 133/1994 pentru ratificarea Acordului de la Marrakesh privind constituirea Organizației Mondiale de Comerț, a Acordului internațional privind carnea de bovină și a Acordului internațional privind produsele lactate, încheiate la Marrakesh la 15 aprilie 1994.
- *** Ordonanța Guvernului nr. 26/1993, privind Tariful vamal de import al României, aprobată cu modificări, prin Legea nr. 102/1994 și modificată de Legea 141/1997 privind Codul vamal al României;
- *** Orientări privind activitatea de comerț interior în perioada 1995-2005, Editura Ministerului Comerțului, București, 1995.
- *** Programul de guvernare al Guvernului României.